EL LISSITZKY
MÉS ENLLÀ DE L'ABSTRACCIÓ

FOTOGRAFIA
DISSENY
COL·LABORACIONS

Del 2 de juliol al 5 de setembre de 1999

L'artista rus El Lissitzky (1890-1941) és un dels creadors més polifacètics de la modernitat de la primera meitat del segle XX. Arquitecte i enginyer, va investigar i innovar en el camp de la pintura, la fotografia i el disseny, particularment en l'ús de la tipografia, el fotomuntatge, el disseny d'exposicions i el disseny gràfic de llibres i revistes.

Lissitzky va estudiar arquitectura a Darmstad, Alemanya, i a Rússia. El 1918, i a través de Marc Chagall –amb el qual impulsà el ressorgiment de la cultura jueva a l'Europa oriental–, va obtenir una plaça de professor en el departament d'arquitectura i d'arts gràfiques de l'acadèmia d'art de Vitebsk. Allà va coincidir amb Malèvitx i aviat es va decantar cap a la nova abstracció geomètrica: el suprematisme. Aquest es basava, com el constructivisme, en la concepció de l'art com a dispositiu creador de nous models per tal de canviar les condicions alienants de la producció industrial.

El 1919, Lissitzky desenvolupà un concepte artístic que anomenà *Proun* (Proun = pro + Unovis: per a una renovació de l'art). Com ell mateix diu: "Vaig crear el Proun com a estació d'enllaç de la pintura amb l'arquitectura. Es tracta de l'articulació de l'espai mitjançant línies, plans i volums". El 1923, Lissitzky va traduir a l'espai tridimensional aquestes reflexions sobre la composició amb la creació de l'espai *Proun*, i el 1927 va dissenyar per al museu provincial de Hannover el *Gabinet Abstracte*, posteriorment destruït pels nazis.

Durant els anys vint, gràcies a les seves estades a Alemanya i Suïssa, va establir una continuada relació amb arquitectes i artistes d'avantguarda de la Bauhaus i del grup De Stijl, i va treballar en col·laboració amb Hans Arp, Theo van Doesberg, Ilia Ehrenburg, Kurt Schwitters o László Moholy-Nagy. Així, va fer de pont entre els creadors avantguardistes d'ambdues parts d'Europa i va contribuir a difondre l'art abstracte a Rússia després de la revolució de 1917.

El Lissitzky. Més enllà de l'abstracció se centra en la segona meitat de la seva carrera artística quan, cap a la meitat dels anys vint, abandona definitivament la pràctica pictòrica abstracta. La mostra s'inicia, no obstant, amb una petita selecció d'obres anteriors, per tal de fer explícit el canvi ideològic i formal que experimentà el seu treball. L'exposició subratlla el protagonisme de Lissitzky en la denominada segona avantguarda soviètica –que es defineix per l'ús de la fotografia, el fotomuntatge i el cinema–, i mostra les seves creacions experimentals, realitzades amb

una finalitat no sols estètica sinó també ideològica, sobre les possibilitats de la fotografia i altres mitjans de reproducció mecànica.

Entre el 1922 i el 1925, en què va tornar a viure a l'Europa occidental, Lissitzky intensificà la seva dedicació a la fotografia. A aquesta època corresponen els autoretrats i els retrats fotogràfics d'altres artistes com Hans Arp o Kurt Schwitters, realitzats utilitzant la tècnica de la doble exposició, així com els fotomuntatges i els primers experiments amb el fotograma. Els dissenys que va crear per a l'empresa alemanya Pelikan són un primer exemple de l'ús de llenguatges formals moderns, marcats per la visualitat, a l'àmbit de la publicitat. De retorn a Rússia, va continuar treballant amb el fotograma fins a desenvolupar la tècnica del *fotopis*, que permetia "pintar" directament amb llum sobre paper fotogràfic utilitzant negatius obtinguts per mitjà de la càmera o bé per mitjà de l'impacte directe del raig de llum.

L'exposició inclou col·laboracions de Lissitzky amb altres artistes i fotògrafs com Solomon Telingater, Serguei Senkin, Gustav Klutsis o Grigori Miller, i dedica una atenció especial a la seva relació amb el director cinematogràfic Dziga Vertov, del qual es projecten dues pel·lícules. Són testimonis de la col·laboració amb altres fotògrafs la creació de la revista *L'URRS en construcció* (1932-1941) o els llibres *L'Exèrcit roig dels treballadors i camperols* (1934) i *La indústria del socialisme* (1935). D'altra banda, es mostren també treballs de diferents fotògrafs soviètics que Lissitzky va utilitzar en dissenys posteriors.

En una època de profundes transformacions sociopolítiques a la Unió Soviètica, Lissitzky va contribuir a fer realitat, amb la seva obra, el pas del constructivisme al productivisme que reivindicava per a l'artista el paper ètic de productor cultural revolucionari. Progressivament, els seus descobriments estètics van ser adoptats per l'aparell de propaganda de Stalin.

A l'exposició es presenten obres procedents de col·leccions particulars i museus d'arreu del món, algunes de les quals –com les procedents de l'Arxiu Nacional Rus d'Art i Literatura de Moscou i de l'arxiu privat de Jen Lissitzky, fill de l'artista– es poden veure per primera vegada a l'Europa occidental.

Per a més informació sobre l'exposició, podeu consultar la documentació que es troba a l'Espai de lectura de la planta 1.
Complementàriament a l'exposició, el MACBA ha organitzat un petit cicle de cinema soviètic d'avantguarda, que tindrà lloc diàriament del 26 al 30 de juliol, a les 22 h, al Pati de les Dones del CCCB, dins del marc del Festival Grec'99.

Horaris del Museu
(del 25 de juny al 24 de setembre)
Dilluns, dimecres i divendres, d'11 a 20 h
Dijous, d'11 a 21 h
Diumenges i festius, de 10 a 15 h
Dimarts tancat

MUSEU D'ART CONTEMPORANI DE BARCELONA
Plaça dels Àngels, 1
08001 Barcelona
Tel. 934 120 810
Fax 934 124 602
http://www.macba.es